

KỸ THUẬT VÀ HIỆU QUẢ LÀM GIÀU RỪNG KHỘP NGHÈO BẰNG CÂY TẾCH

1 Mục đích của mô hình

Về xã hội: Tạo ra động cơ để nhóm hộ, cộng đồng nhận rừng luôn quan tâm quản lý, bảo vệ và tiến đến làm giàu về mặt chất lượng rừng của mình để sau này có nguồn thu nhập lớn về kinh tế, cải thiện cuộc sống, xóa đói giảm nghèo từ nghề rừng. Quá trình trồng tếch và chăm sóc rừng sẽ khẳng định quyền lợi và nghĩa vụ của chủ rừng. Đây là một giải pháp tích cực để quản lý rừng khộp một cách bền vững và có hiệu quả, góp phần làm giảm suy thoái và mất rừng do chuyển đổi mục đích sử dụng rừng khộp đang diễn ra hiện nay.

Về kinh tế: Hiệu quả thu nhập từ bán gỗ tếch khi khai thác với chu kỳ ngắn 12 – 15 năm sẽ mang lại nguồn thu vài chục triệu đồng/ha/năm sẽ là con đường để chủ rừng thoát nghèo, góp phần tích cực để xây dựng đời sống nông thôn mới ở vùng sâu vùng xa, vùng đồng bào dân tộc sống gần rừng. Khi trồng tếch trên quy mô lớn sẽ tạo ra vùng nguyên liệu gỗ tập trung, phát triển các cơ sở và ngành nghề chế biến.

Về sinh thái, môi trường rừng: Việc trồng tếch vào rừng khộp nghèo sẽ làm gia tăng chức năng sinh thái môi trường rừng, vì trồng tếch sẽ làm tăng độ che phủ rừng, tăng mật độ cây rừng kể cả cây trồng từ stump hiện tại và cây tếch tái sinh tự nhiên trong tương lai, chất lượng rừng khộp sẽ được cải thiện và do vậy các chức năng về phòng hộ sinh thái như chống xói mòn đất, điều tiết nguồn nước, bảo tồn đa dạng sinh học như tạo điều kiện nơi sống cho các loài thú lớn, phát triển lâm sản ngoài gỗ...và điều kiện tiểu khí hậu khắc nghiệt của rừng khộp sẽ được cải thiện theo hướng tích cực hơn đối với đời sống và sản xuất của con người. Cây tếch có yêu cầu sinh thái như các loài cây họ dầu, chịu được lửa, cường độ chiếu sáng cao, do đó có khả năng thích ứng để làm giàu rừng khộp.

2 Giới thiệu cây tếch

Cây tếch, còn gọi là cây báng sủng, giả ty; có tên khoa học là *Tectona grandis* L.F. Tếch phân bố tự nhiên ở Ấn độ, Myanmar, Thái Lan và Lào. Nó cũng đã được đưa vào trồng ở các nước Đông Nam Á như Bangladesh, Cambodia, Nepal, Pakistan, Japan, Sri Lanka, Taiwan, Vietnam.

Gỗ tếch nhẹ nhưng bền, ít co giãn nên không bị cong vênh nứt nẻ. Gỗ có màu vàng nhạt hoặc vàng xám, sáng, thớ thẳng, có chứa dầu, tỉ trọng 0.7, không bị mối mọt và hà ăn hại, chịu lực cao nhưng lại dễ uốn. Vì vậy gỗ có rất nhiều

công dụng như làm đồ mộc cao cấp, đóng thuyền đi biển rất lý tưởng, dùng trong xây dựng nhà cửa, cầu cống, đóng toa xe, ô tô, làm tà vẹt và gỗ dán lạng rất tốt; đặc biệt gỗ không làm rỉ đinh sắt nên gỗ tẻch rất có giá trị xuất khẩu trên thị trường quốc tế. Nhu cầu và giá gỗ tẻch luôn cao và ổn định trên thị trường gỗ thế giới.

Cây tẻch còn được xem như cây đa tác dụng, gỗ tẻch được làm nhiều sản phẩm như nói trên, ngoài ra hoa, quả, lá, vỏ, và rễ tẻch còn được sử dụng đa dạng, ở Ấn độ lá tẻch có nhựa màu đỏ có thể nhuộm vải, dùng vỏ và gỗ để làm thuốc, quả làm thuốc mọc tóc.

3 Kỹ thuật trồng tẻch làm giàu rừng khộp

3.1 Lựa chọn vị trí làm giàu rừng khộp bằng cây tẻch

- Chọn những nơi rừng khộp đã bị tác động nhiều do khai thác, chặt phá, mật độ cây rừng tự nhiên thưa, có nhiều khoảng trống lớn.

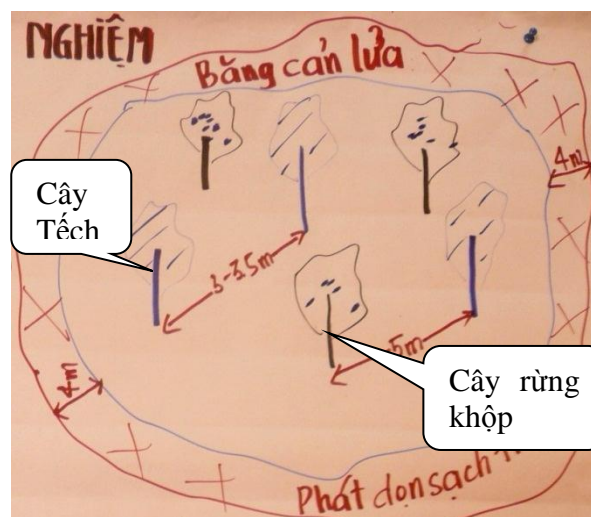

Hình 1: Rừng khộp nghèo, không ngập úng nơi lựa chọn để trồng xen cây tẻch

- Nơi trồng phải thoát nước tốt, không ngập nước vào mùa mưa, tránh cả những vùng ngập nước cục bộ trong rừng khi có những trận mưa lớn và dài ngày.
- Tầng đất mặt thường từ 30cm trở lên, tránh những nơi trơ sỏi đá ngay cả các loài cây bản địa không sinh trưởng được.

3.2 Phương thức, phương pháp làm giàu rừng

- **Về phương thức làm giàu rừng:** Trồng xen loài cây tẻch vào rừng khộp thưa, nghèo ở những lỗ trống; không tác động đến cây rừng khộp.
- **Phương pháp trồng:** Trồng bằng cây thân cụt (stump) là hữu hiệu nhất vừa tiện lợi vừa kinh tế.

Hình 2: Sơ đồ thiết kế trồng Tẻch xen trong rừng khộp nghèo

- **Mật độ làm giàu rừng:** Tùy theo mật độ cây rừng hiện có và số lỗ trống trong rừng, mật độ cây tẻch trồng xen có thể biến động từ 500 đến 800 cây/ha. Với nguyên tắc các cây tẻch trồng cách gốc của các cây rừng hiện có từ 4 - 5m và các cây tẻch trong các lỗ trống cách nhau từ 3 - 4m.

3.3 Nguồn giống tẻch

- Trong điều kiện chưa tạo lập được vườn ươm cây giống, khi trồng cần phải mua cây giống, cây giống phải đảm bảo chất lượng, nguồn gốc xuất xứ. Một số cơ sở có thể cung cấp giống cây tẻch: Công ty lâm nghiệp La Ngà, Đồng Nai; Công ty Lâm nghiệp Ea Vy, huyện Ea H'leo; Viện KHKT Nông Lâm nghiệp Tây Nguyên....

Hình 3 : Giống Stump của cây tẻch

- Cây giống dạng thân cụt (cây stump) được lấy từ các cây gieo ươm có độ tuổi từ 12 đến 15 tháng, có đường kính cổ rễ 1cm, cây khỏe không bị sâu bệnh.
- Cây stump có phần trên chặt vát một góc nghiêng 30-45⁰ theo phương thẳng đứng, cách cổ rễ 2-3cm và không được dập cây. Phần dưới lấy hết

chiều dài của rễ cọc (biến động từ 15 – 20cm.) các rễ bên được xén bớt cho gọn. Quá trình vận chuyển không làm dập thân và rễ cây, không để lộ cây ngoài nắng, hoặc bỏ trong bao có lá cây để tạo độ ẩm mát.

3.4 Kỹ thuật trồng và chăm sóc

- **Phát dọn thực bì:** Vào tháng 3-4, trước khi cuốc hố thực bì được phát dọn, chất thành nhiều đống nhỏ cách xa nhau để đốt. Đốt theo quy định phòng chống cháy, không để cháy lan
- **Đào hố:** Vào tháng 4, số hố theo như phần mật độ đã nói ở trên, trước khi đào hố cần xác định vị trí hố đào trên toàn bộ diện tích bằng cách đo khoảng cách và cắm bằng cọc tre nhỏ. Hố đào có kích thước 40x40x40cm. Khi đào hố, lớp đất mặt (15-20cm) cần để qua một bên, lớp đất bên dưới để sang một bên.

Hình 4: Đào hố trồng téch

- **Lấp hố:** Vào tháng 5, trước khi trồng khoảng 1 tháng cần phải lấp hố, khi lấp hố lấy phần đất mặt trộn khoảng 3kg phân chuồng hay khoảng 1kg phân vi sinh sau đó lấp xuống hố, sau đó cào phần đất mặt xung quanh hố lấp tiếp cho đầy và trộn đều, đất lấp đầy cao hơn miệng hố từ 10 – 20cm. Cây téch ưa đất kiềm với pH từ 6.5 – 7.5, và đất rừng khộp thường hơi chua vì vậy cần trộn vào mỗi hố từ 100 – 200g vôi để cải thiện độ pH của đất.
- **Trồng cây:** Cây giống Stump mang về phải trồng ngay, nếu trồng không kịp thì xếp nơi râm mát, tủ rơm rạ và tưới ẩm có thể giữ được vài ngày. Khi trồng dùng cuốc đào một lỗ nhỏ sâu ở giữa hố đặt cây stump vào giữa, lấp đất nén chặt. Khi trồng xong phải đắp đất quanh gốc cao khoảng 10 cm tạo hình mu rùa để không bị úng ngập trong mùa mưa, tránh nước đọng lại ở hố trồng, độ dài của thân stump trên mặt đất khoảng 2cm.

- **Thời vụ trồng:** Trồng vào đầu mùa mưa, sau khi mưa đều (tháng 6-7)
- **Chăm sóc rừng trồng:** Chăm sóc liên tục trong 3 năm đầu
 - **Năm thứ nhất:** Sau khi trồng chậm nhất 3 tháng phải tiến hành chăm sóc. Nhiệm vụ chăm sóc là phát dọn thực bì, rẫy cỏ xới vun quanh gốc 1m. Đầu mùa khô tiến hành chăm sóc bằng cách dọn sạch thực bì xung quanh, tủ kín gốc cho cây và thường xuyên phòng chống cháy bằng cách phát và gom thực bì xung quanh cây tếch để đốt có kiểm soát không cho cháy vào gốc tếch trồng. Chăm sóc năm đầu còn có nhiệm vụ trồng dặm để đảm bảo mật độ ban đầu.
 - **Năm thứ hai:** Chăm sóc hai lần với nhiệm vụ như năm thứ nhất.
 - **Năm thứ ba:** Cũng chăm sóc hai lần như năm thứ hai.

Quá trình chăm sóc có thể bón thêm phân NPK 25-50g/gốc trong năm đầu, năm sau lượng phân tăng lên.

Cây tếch là cây chịu được lửa rừng từ năm thứ 3, trong khi đó năm thứ 1 – 2 nếu bị cháy cây cũng có thể tái sinh chồi lại nhưng yếu, vì vậy phòng cháy cây tếch trong 2 năm đầu là rất cần thiết.

Hình 5: Trồng và chăm sóc năm đầu

4 Dự báo hiệu quả của làm giàu rừng khộp nghèo bằng cây tếch

4.1 Dự báo chu kỳ và năng suất cây tếch trồng xen trong rừng khộp nghèo

- **Chu kỳ kinh doanh, thời gian thu hoạch:** Dự kiến sau 15 năm có thể thu hoạch tếch dạng gỗ nhỏ có đường kính trung bình khoảng 15cm, chiều cao 13m
- **Năng suất:** 1 ha rừng khộp nghèo được làm giàu bằng cây tếch sau 15 năm có thể khai thác được khoảng 500 cây, năng suất gỗ ước đạt 40m³ trên 1 ha.

Hình 6: Chăm sóc năm thứ 2

4.2 Dự báo hiệu quả kinh tế

Hiệu quả kinh tế cho 1 ha rừng khộp nghèo làm giàu bằng cây tẻch trong 15 năm

(Đ/v: 1,000 đ)

Hạng mục	Đ/v tính	Đơn giá (1,000 đ)	Khối lượng	Thành tiền cả chu kỳ (1000 đ)	Phân theo năm thứ (1000 đ)				
					1	2	3	4 - 14	15
1. Chi phí đầu vào/ha				17,620	4,880	980	980	10,780	0
Giống	cây	3.5	600	2,100	2,100	0	0	0	0
Phân lót	kg	3	600	1,800	1,800	0	0	0	0
Vôi	kg	1.5	1680	2,520	180	180	180	1,980	0
Phân bón NPK	kg	10	980	9,800	700	700	700	7,700	0
Thuốc BVTV	kg	20	70	1,400	100	100	100	1,100	0
2. Thu nhập/ha				320,000	0	0	0	0	320,000
Cây tẻch	m ³	8,000	40	320,000	0	0	0	0	320,000
Hiệu quả (Thu nhập – Chi phí) trong 15 năm/ha				302,380	-4,880	-980	-980	-10,780	320,000

- Tổng chi phí làm giàu rừng khộp bằng cây tẻch trong 15 năm là 17.6 triệu đồng/ha
- Tổng thu nhập trong 15 năm: Với giá bán 8 triệu đồng/m³, năng suất 40m³ thì thu được 320 triệu đồng/ha trong 15 năm.
- Hiệu quả kinh tế: Sau khi trừ chi phí trong 15 năm làm giàu rừng sẽ thu được 302 triệu/ha; như vậy **bình quân thu nhập hàng năm là 20 triệu đồng/ha** rừng làm giàu bằng cây tẻch.

4.3 Dự báo hiệu quả về xã hội

- Việc trồng tẻch trong rừng khộp nghèo mở ra một hướng đi mới trong kinh doanh sản xuất ở đối tượng rừng khộp có hiệu quả, đặc biệt là đối với một số hộ được giao đất giao rừng thuộc đối tượng này
- Tạo ra công ăn việc làm và có thu nhập, từ đó ổn định về dân sinh, kinh tế xã hội.
- Trong tương lai sẽ tạo ra được vùng nguyên liệu ổn định từ đó phát triển thêm các ngành nghề chế biến.
- Duy trì được trạng thái của rừng khộp còn góp phần tăng thu nhập của người dân từ các sản phẩm lâm sản ngoài gỗ: nấm, cây thuốc, măng tre le....

4.4 Dự báo hiệu quả về môi trường

- Việc trồng tẻch làm giàu trong rừng khộp nhằm tăng chất lượng của rừng khộp, tránh được nguy cơ đang chuyển đổi rừng khộp nghèo sang trồng các loài cây khác. Rừng khộp được phát triển góp phần bảo tồn đa dạng sinh học, đặc biệt là các loài thú lớn.
- Giá trị về môi trường của rừng khộp được nâng lên và sẽ được tính toán chi trả dịch vụ môi trường như hấp thụ CO₂, bảo vệ đầu nguồn trong tương lai.

5 Khuyến nghị

- Cần nhân rộng mô hình thử nghiệm này trên địa bàn có rừng khộp non nghèo bởi bước đầu cho thấy cây tẻch trồng trong mô hình sinh trưởng khá tốt, tỏ ra thích ứng với điều kiện gây trồng tại đây. Quy mô có thể áp dụng ở hộ gia đình, mỗi hộ có thể quản lý áp dụng mô hình từ 5 đến 10 ha hoặc có thể áp dụng quy mô lớn vài ngàn ha với các công ty lâm nghiệp.
- Vì chu kỳ kinh doanh tẻch khá dài, 12-15 năm mới có thu nhập, cần cấp quyền sử dụng rừng lâu dài cho hộ gia đình, cộng đồng và các hộ dân cần đa dạng hóa các loại hình sản xuất cũng như cần có sự ưu đãi trong vay vốn trong giai đoạn đầu.